

Uit Eerste hulp bij theater: Decor, licht, geluid, kostuums, make-up

DECOR

Vaak heb je van tevoren al nagedacht over de ruimte waarin je stuk speelt. Misschien weet je zelfs al hoe het decor eruit moet zien. Geef dit zo snel mogelijk door aan degene die het decor maakt, want het is lastig als het decor er pas is op de uitvoeringsdag.

Tip: Bij bewegingstheater is een open ruimte belangrijk.

Je hebt in feite twee soorten ruimte: de reële en de fictieve ruimte, het repetitielokaal en het kasteel waarin het sprookje zich afspeelt. Beide ruimtes kun je gebruiken. Een simpel voorbeeld is de leerlingen die niet spelen aan weerszijden van het speelvlak te zetten, gewoon zichtbaar voor het publiek. Die leerlingen zitten dan in het repetitielokaal, de spelers zijn in het kasteel.

Bedenk welke onderdelen van een boot je nodig hebt om een boot te suggereren. Een zeil kan al voldoende zijn. En mocht iemand dat nog over hebben: een windmachine. Maar het kan nog simpeler. Ben je in een grot? Dan kun je iemand laten zeggen 'we zitten in een grot.' Autogeluiden en de leerlingen op een rij stoelen is voor iedereen herkenbaar als een bus. Een bordje: 'dit is een snoepwinkel'. Een dia. De leerlingen hoeven op hun beurt ook niet enorm te acteren dat ze in een boot zitten. Dus niet de hele tijd met zeebenen over het toneel. Een keer is meestal genoeg. En ook niet steeds overboord vallen. Het is géén film, probeer dus niet een film na te doen. Als je gaat avondeten hoeft er geen tafel te staan, geen stoelen, er hoeft zelfs geen eten te zijn. Het gaat om de kunst van het weglaten.

Tip: Denk eens aan het verdubbelen van spullen; niet twee stoelen maar bijvoorbeeld dertig stoelen.

LICHT

Soms heb je geen licht. Of een ruimte met gewoon daglicht. Bekijk of je die ruimte kunt verduisteren. Je kunt dan spelen met meer en minder licht, bijvoorbeeld met zaklampen. Hang een kleurenfilter over de TL-balk. Soms kan een bouwlamp al helpen als extra lichtbron. Want licht helpt om de aandacht te richten. Soms heb je wel professioneel licht tot je beschikking. Bedenk dan: licht is een mee-ademende machine. Probeer niet voor iedere scène een andere lichtstand uit, dat kan een onrustig ritme opleveren. Het licht moet je niet de hele tijd zien veranderen. Je moet het alleen voelen, tenzij je het wilt gebruiken om een plotselinge verandering te versterken of heel bewust een aantal dingen snel na elkaar wilt laten gebeuren. Een donderslag en alles is zwart. Op die manier kun je bijvoorbeeld scènes van elkaar scheiden.

Licht kan ook voor sfeerwisselingen zorgen. De donkere en lichte kanten van een verhaal. Je kunt daarnaast gebruik maken van kleuren: gekleurd licht kan temperatuurverschillen aangeven. Denk aan dag- of nachtlicht. Zorg dat er zowel van voren als van achteren (en liefst ook van opzij) licht op de acteurs staat. Dat geeft diepte, anders lijken ze plat. Ook bij het gebruik van licht geldt: houd het simpel, maak er geen kermis of discoshow van.

Natuurlijk zijn er spots op speciale plekken gericht, in vaktermen het speciaaltje genoemd, voor als je iemand extra wilt uitlichten. Bij Maas wordt veel informatie simultaan gegeven, dus veel speciaaltjes zijn er niet, er wordt ook niet zoveel gestuurd. Het kan voor het publiek heel leuk zijn om iedereen goed te kunnen zien en zelf te kiezen waar het kijkt. Ga niet van speciaaltje naar speciaaltje, al was het maar omdat ouders graag hun kinderen zien.

GELUID

Geluid bestaat uit meerdere elementen. Het kan muziek zijn, stemmen, een soundscape of een hoorspel. Maak een zorgvuldige keuze, plak niet teveel geluid achter en door elkaar, dat wordt verwarrend en onrustig. Denk ook aan de dynamiek van geluid: zacht na hard, snel na langzaam.

Tip: Stilte is ook geluid.

KOSTUUMS EN MAKE-UP

Als je iets maakt dat voortkomt uit verhalen van de leerlingen, is het handig om die leerlingen ook naturel te laten zien. Als ze vol gesmeerd met make-up het toneel opkomen, geeft dat toch een ander effect. Maar bij andere voorstellingen werkt make-up weer uitstekend. Misschien staan er wel alleen maar katten op het toneel, of speelt het stuk in een andere tijd. Bij kostuums kun je ook nadenken over bepaalde kleuren die typisch zijn voor de sfeer van je voorstelling. Meer specifiek kun je bedenken wat een bepaalde kleur of model kledingstuk zegt over het personage. Ook een uitdaging: hoe geef je met een eenvoudig teken aan dat iedereen zeerover is?

HET AANSTUREN VAN EEN TEAM VAN OUDERS

Het klinkt zo eenvoudig, maar dat is het lang niet altijd. Positief blijven is vaak het meest effectief. Ouders steken veel vrije tijd in het helpen bij een voorstelling en willen daarvoor gewaardeerd worden. Soms komen ze met enorm veel eigen inbreng, wat lang niet altijd overeenkomt met jouw ideeën. Benadruk dat ene aspect dat je wel bevalt en ga daarop door. Dat werkt beter dan alsmaar 'nee' zeggen. Je moet het enthousiasme immers gaande houden.

Vertel de ouders over de kunst van het weglaten. Bedenk je grenzen, schep de kaders waarbinnen gewerkt kan worden. Vrijheid binnen jouw kaders. Als er een boom moet komen moet hij uit een rij bezemstelen bestaan, maar de stelen mogen wel alle kleuren hebben. Let ook goed op de tijd: pas op dat het decor er niet pas op de dag van uitvoering staat. Iets dergelijks geldt ook voor het maken van de kostuums.

Wat goed kan werken, is van tevoren de 'spelregels' uitleggen. Je vertelt dat iedereen ruimte krijgt voor inbreng, maar dat jij het laatste woord hebt en de eindverantwoordelijkheid draagt. Hoeveel je uit moet leggen verschilt per school, per groep ouders.

Tip: Probeer je ambitie niet groter te laten zijn dan het spelplezier van de leerlingen.

GENERALE REPETITIE EN DE DAG VAN UITVOERING

Probeer niet alles in één keer achter elkaar te doen. Repeteer in steeds langere stukken, maar repeteer het stuk niet dood. Zorg dat de leerlingen de spelregels kennen, maar gun ze ook hun vrijheid. Benoem als één van de spelregels dat je elkaar niet tijdens het spelen corrigeert en doe dat zelf ook niet de hele tijd, zeker niet tijdens de generale repetitie. Vaak kennen de leerlingen het stuk beter dan je denkt. Door je er, op een gegeven moment niet meer mee te bemoeien maar het aan hen te laten, leren ze alles op de vloer op te lossen.

Als je leerlingen op het toneel laat zitten en toekijken, spreek dan af hoe ze zitten en of ze naar het publiek mogen kijken of alleen naar de spelers, zodat ze helpen focussen.

Feit: Een generale repetitie gaat altijd slecht.

Na afloop van een generale kun je wel nog een aantal regels doornemen, maar probeer de leerlingen niet al te erg meer te corrigeren. Je kunt nog wel de dingen eromheen beter maken: decor, licht, kostuumwisselingen en make-up. Soms heb je maar één uitvoering. Zorg er dan voor dat je niet enorm gaat repeteren vlak van tevoren, voor je het weet hebben de leerlingen al hun kruit verschoten.

Tip: Grote kans dat de spelers tijdens de uitvoering te snel gaan spelen, praten, bewegen. Leg de nadruk op een zekere traagheid.

Andere regels die je op de laatste dag nog kunt benadrukken: 'Spreek naar de achterste rij', of 'Pietje is de baas, iedereen beweegt zoals Pietje beweegt.' Als het goed is hebben de leerlingen hun 'cues' en/of afspraken al geleerd. Wat kan helpen is nog een lijst met scènes ophangen en daarop de cues/afspraken of de namen van de scènes aangeven. Pas wel op dat ze niet alleen afspraken spelen: het gaat uiteindelijk om het spelplezier.

Zorg dat de leerlingen lekker in hun lijf zitten, doe een warming-up. Heb je vijf dansjes? Doe ze dan allemaal achter elkaar. Zing liedjes of doe een focusopdracht of energizer.